

## **BERGEN FORSVARERFORENING**

*Sekretariat: Advokat Jostein Alvheim, Teatergaten 35, 5010 Bergen  
Telefon 55 36 48 20 Telefaks 55 36 48 36 E-post [alvheim@alvheim-hansen.no](mailto:alvheim@alvheim-hansen.no)*

Justisdepartementet  
Lovavdelingen  
Postboks 8005 Dep  
0030 OSLO

Bergen, den 11.02.2011

### **HØRINGSUTTALELSE – ETTERKONTROLL AV UTVIDELSEN AV FREMSTILLINGSFRISTEN FOR VARETEKTSFENGSLING**

I høringsbrev om Etterkontroll av utvidelsen av fremstillingsfristen for varetektsfengsling, ber Justisdepartementet om at høringsinstansene redegjør for

- sine erfaringer med den utvidede fremstillingsfristen
- sitt syn på om fremstillingsfristen bør kortes ned
- sine vurderinger av forholdet mellom fengslingsfristen for varetektsfengsling og todøgn Fristen for overføring fra politiarrest til fengsling

#### **Innledende bemerkninger:**

Bergen Forsvarerforening vil innledningsvis sterkt fremheve betydningen av at domstolskontroll av vilkårene for pågrepelse skjer så snart som mulig etter pågrepelse i samsvar med hovedregelen i straffeprosessloven § 183.

En hver utvidelse av adgangen til frihetsberøvelse uten domstolsprøving vil reelt sett åpne for mulighet til misbruk og innebære en svekkelse av den siktedes rettsikkerhet.

Straffeprosessloven § 171 forutsetter at politi og påtalemyndighet skal foreta en begrunnet vurdering av mistankegrunnlaget og de spesielle fengslingsvilkår *før* man går til pågrepelse og i hvert fall *før* det besluttet innsetting i varetektsarrest. Både behov og begrunnelse for tid til ytterligere etterforskning før fremstilling for retten, må som utgangspunkt ses i dette perspektiv.

Hensynet til den pågrepnes rettsikkerhet og at det er tale om et særdeles alvorlig og inngripende tiltak, må også lede til et ubetinget krav om at politiet gir saken høyeste prioritet hva angår innsats når det gjelder etterforskningsressurser.

#### **Erfaringene med den utvidede fremstillingsfristen:**

Til grunn for lovendringen i 2002 lå en forhåpning om å kunne redusere behovet for varetektsfengslinger ved at politiet fikk bedre tid til å etterforske og sikre bevis, at fristforlengelsen ville føre til behov for kortere varetektsperiode, og at

mistankegrunnlaget i løpet av en forlenget frist kunne bli svekket gjennom etterforskningen. Videre ble lagt vekt på at benyttelse av en forlenget frist kunne gi domstolen et bedre og mer inngående grunnlag for sin avgjørelse.

Vår erfaring tilsier at disse forventningene i svært liten utstrekning har slått til. Vi merker oss at grunnlagsmaterialet som er innhentet og referert til i høringsnotatet, ikke klart kan tas til inntekt for at formålet med lovendringen er oppnådd. Det er noe bemerkelsesverdig at oppfatningen hos politiet er så forskjellig fra oppfatningen hos de andre spurte aktørene (domstolene og forsvarerne). Dersom det skulle legges til grunn at effekten er slik svarene fra politi og påtalemyndighet gir uttrykk for, burde dette komme noenlunde tilsvarende til uttrykk hos domstolene og forsvarerne. Så vidt vi kan se er svarene fra politiet ikke underbygget med tall eller statistikker i særlig grad, og hvilket kan tilsi at svarene kan være farget mer av hva man ønsker og tror, enn hva man vet.

Vi opplever liten eller ingen økning av antallet politiløslatelser eller reduksjon av antallet varetektsfremstillinger som følge av utvidelsen av fremstillingsfristen.

Våre erfaringer fra det praktiske liv på området tilsier heller ikke at saksopplysningene fremstår som mer grundige eller utfyllende enn tidligere når saken kommer for retten. Vi er ikke i stand til å se at saksfremstillingene nå i de tilfeller der politiet benytter seg av den utvidede fristen, er grundigere eller bredere anlagt enn tidligere da fristen var kortere. I likhet med tilstanden før utvidelsen som trådte i kraft i 2006, består det etterforskningsmaterialet som er kommet til etter pågripelsen, i de aller fleste saker av et avhør av den siktede og av en eventuell fornærmet.

Vårt inntrykk er også at den utvidede fremstillingsfristen har ført til at politiet ikke gjennomfører avhør av den siktede så raskt som tidligere og at etterforskningen i mange tilfeller foregår i et roligere tempo enn før. At siktede ikke får anledning til å forklare seg på et tidlig stadium er svært uheldig og fører bl.a. til at etterforskningskritt og undersøkelser som den tiltalte ber om, ikke blir gjennomført før rettsmøtet og dermed ikke er tilgjengelig når fengslingsbegjæringen skal domstolsprøves. Vi mener at dette gir grunnlag for å hevde at den bekymring om utilsiktede virkninger som kom til uttrykk i Ot.prp. nr 66 (2001-2002) og som er referert i høringsnotatet under pkt 2, side 3, ikke var ubegrunnet.

Når det gjelder erfaringene med den korresponderende utvidelse av retten til forsvarer der det er klart at siktede ikke vil bli løslatt innen 24 timer, er det vår klare oppfatning den tilsiktede effekten av dette har vært begrenset. Tanken og begrunnelsen var at forsvareroppnevning kunne bidra til løslatelse der det ikke var tilstrekkelig grunnlag for å holde siktede varetektsfengslet. Det som har vist seg som en særlig begrensning for forsvarerne er mangel på dokumentinnsyn på et tidlig nok stadium. Vår erfaring er gjennomgående at politiet under henvisning til straffeprosessloven § 242 og "etterforskningsmessige hensyn", ikke er villige til å gi innsyn i saksdokumentene på et så tidlig stadium at forsvarer får noen som helst reell mulighet til å bidra med noe som kan avstedkomme løslatelse på et tidligere stadium.

Mangel på tilgang til saksdokumentene gjør at formålet med tidlig forsvareroppnevning ikke blir oppnådd. Det bør derfor vurderes å endre straffeprosessloven § 242 slik at innsynsrett for forsvarer inntreffer samtidig med oppnevningen. Det at forsvarer som regel først får fullt innsyn i saksdokumentene like før fengslingsrettsmøtet, er også en vesentlig begrensning i forhold til det å kunne forberede siktedes forsvar og innebærer dermed også en svekkelse av rettsikkerheten for den siktede.

### **Forholdet mellom fengslingsfristen og bruk av politiarrest.**

Vi ser en klar sammenheng mellom utvidet fremstillingsfrist og bruk av politiarrest i strid med todøgnfristen. Vi deler derfor den bekymring som fremkommer i høringsnotatet (pkt.4.4.) om at det er en sammenheng og et uheldig samspill mellom de to fristene.

Etter vår erfaring skjer så godt som aldri at den pågrepne blir overført til fengsel før fremstilling i retten. Så utstrakt som oversitting i politiarrest generelt er, må dette som ledd i forsøkene på å redusere politiarrestbruken, være en selvstendig begrunnelse for å korte ned fristen til 2 dager slik at det blir overensstemmelse mellom fristene.

Bergen Forsvarerforening merker seg at departementet i høringsnotatet uttrykker bekymring for den økte utvikling med bruk av arrestcelle i mer enn to døgn. Denne utvikling har vært synlig og er også påpekt og kritisert fra forskjellig hold i svært mange år nå, og uten at det har vært satt inn tilstrekkelige tiltak for å bedre situasjonen. Det er Kriminalomsorgen som har ansvaret for å stille til disposisjon tilstrekkelig antall varetektsplasser til en hver tid. Det er etter vårt syn ikke lenger tilstrekkelig å henvise til at det er vanskelig å beregne behovet til enhver tid. Kapasiteten må være der selv om det i enkelte perioder vil kunne føre til at noen fengselsceller står ubenyttet.

Det må vurderes å endre straffegjennomføringsloven § 4-1, 1.ledd slik at Kriminalomsorgens ansvar for å stille til disposisjon fengselsceller blir absolutt. Dette kan oppnås ved å fjerne siste del i 1.ledd som nå lyder *"med mindre dette av praktiske grunner ikke er mulig"*.

### **Oppsummering.**

Bergen Forsvarerforening mener at fremstillingsfristen i straffeprosessloven § 183, 1. og 2.ledd bør endres slik at fremstilling skal skje innen 2 dager, og vi tiltrer den endringsformulering som er foreslått i høringsnotatets pkt. 4.5.

Regelen om rett til forsvarer må videreføres selv om fremstillingsfristen settes ned. Det bør i den sammenheng også presiseres at forsvareroppnevning skal skje med *en gang det er klart* at den pågrepne ikke vil bli løslatt innen 24 timer. En slik presisering er nødvendig for sikre at man i disse tilfellene ikke venter med forsvareroppnevning til fristen nærmer seg sitt utløp.

For å oppnå det formål som ligger bak forsvareropplevning i disse tilfeller, må forsvarer få innsyn i saksdokumentene snarest mulig etter oppnevningen, og denne retten bør vurderes lovfestet.

Det må gjennomføres effektive tiltak som sikrer at lengstetiden på to døgn for opphold i politiarrest ikke oversittes. I den sammenheng bør det vurderes lovendring som tydeliggjør at fristen er å anse som absolutt.

Bergen, den 11.02.2011

For Bergen Forsvarerforening

Jostein Alvheim